

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Andrea Ulrichová

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019-2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Andrea Ulrichová

Agresivita dětí předškolního věku na vybraných MŠ v Praze

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marie Vacínová, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME)

2019 -2021

BACHELOR THESIS

Andrea Ulrichová

**Preschool children aggression on selected maternal school
in Prague**

Prague 2021

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Marie Vacínová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská/diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 12. 2. 2021

Andrea Ulrichová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Marii Vacínové, CSc. za vedení mé bakalářské práce a za přijetí tématu, odborné konzultace a cenné rady.

Anotace

Bakalářská práce vychází ze základních teoretických poznatků současné literatury a snaží se objasnit příčiny této problematiky. Směřuje k poznatkům a příčinám agresivního chování u dětí předškolního věku v rozmezí od 4. do 6. let a hledá možné cesty k vyřešení tohoto problému.

Cílem bakalářské práce je objasnit jejich příčiny, hledat prevenci a najít vhodnou cestu k vyřešení tohoto problému.

V teoretické části autorka definuje základní pojmy agrese a agresivita, popis projevů agrese, funkce, její příčiny. Zabývá se problematikou agresivního chování u dětí předškolního věku, jeho příčinami a prevencí, které mají vést k jeho nápravě.

Klíčová slova

Agrese, agresivita, dítě, dotazník, hra, mateřská škola, pozorování, předškolní období, příčiny.

Annotation

This bachelor thesis is based on basic theoretical knowledge of current literature and tries to clarify the cause of the issue. It aids at the knowledge and cause of aggressive behaviour in pre-school children between 4 and 6 years of age and seeks possible ways to solve this problem.

The aim of this bachelor thesis is to clarify cause of the conflicts, look for prevention and find a suitable solution to this problem.

The theoretical part author defines the basic concepts of aggressivity and aggression, a description of the manifestations of aggression, fiction, and its causes. It deals with the issue of aggressive behaviour in pre-school children, its causes and prevention, which should lead to its correction.

Keywords

Aggression, aggressiveness, child, questionnaire, game, preschool, observation, preschool period, cause.

ÚVOD.....	-10-
TEORETICKÁ ČÁST.....	- 11-
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	- 11-
1.1 Agrese.....	- 11 -
1.2 Funkce agrese.....	- 11 -
1.3 Agresivita.....	- 12 -
1.4 Agresivita a její příčiny.....	- 13 -
1.5 Směry agresivního chování.....	- 15 -
2 DĚTSKÁ AGRESIVITA.....	- 17 -
2.1 Co je to dětská agresivita.....	- 17 -
2.2 Co vyvolává dětskou agresivitu.....	- 17 -
2.3 Profil dítěte s agresivním chováním.....	- 18 -
2.4 Profil ubližovaného dítěte.....	- 18 -
3 AGRESIVITA Z VÝVOJOVÉHO HLEDISKA.....	- 19 -
3.1 Období prenatální a postnatální.....	- 19 -
3.2 Období vzdoru.....	- 20 -
3.3 Období předškolního věku.....	- 21 -
4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ.....	- 24 -
4.1 Dědičnost.....	- 24 -
4.2 Rodina.....	- 24 -
4.3 Média.....	- 25 -
4.4 Prostředí.....	- 26 -
5 HRY PRO USMĚRŇOVÁNÍ AGRESIVITY.....	- 27 -
5.1 Vymezení pojmu hra a její dělení.....	- 27 -
5.2 Druhy her.....	- 28 -
PRAKTICKÁ ČÁST.....	- 31 -
6 CÍL VÝZKUMU.....	- 31 -
6.1 Charakteristika MŠ Za Oborou a MŠ Hostavice.....	- 31 -
6.2 Stanovení výzkumných otázek.....	- 32 -
6.3 Výzkumná metoda.....	- 32 -
6.4 Popis zkoumaného vzorku.....	- 32 -
6.5 Vyhodnocení empirického šetření.....	- 32 -

6.6	Výsledky výzkumu.....	- 34 -
7	POZOROVÁNÍ.....	- 50 -
8	SHRNUTÍ.....	- 53 -
	ZÁVĚR.....	- 54 -
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	- 55 -
	SEZNAM TABULEK.....	- 57 -
	SEZNAM GRAFŮ.....	- 58 -
	PŘÍLOHA.....	- I -
	PŘÍLOHA A.....	- I -

ÚVOD

S tématem agresivita se u dětí setkáváme velmi často, jelikož je součástí lidské přirozenosti. Hlavním faktorem, který agresivní povahu ovlivňuje, je především prostředí, ve kterém se dítě nachází, a je to hlavně rodičovská výchova a působení společnosti, která klade vysoké nároky na jedince. Jejím úkolem není agresivitu úplně odstranit, ale pouze ji umírnit.

Díky společnosti, která vyvolává tlak a stres, mohou vést ke zkratovému jednání u citlivých dětí a dostat je tak do situace, se kterou si sami neumí poradit.

Ve školství autorka pracuje jako učitelka v mateřské škole pár let a za tu dobu dokázala vysledovat, jak se děti k sobě v určitých situacích chovají.

V teoretické části autorka definuje základní pojmy agrese a agresivita, popis projevů agrese, funkce, její příčiny. Zabývá se problematikou agresivního chování u dětí předškolního věku, jeho příčinami a prevencí, vedoucí k jeho nápravě.

Praktická část bude zaměřena na děti z mateřské školy. Průzkum se soustředí na děti s projevem agresivity, jak agresivitu chápou a vnímají v tomto případě pedagogové, kteří jsou s předškolními dětmi nejvíce v kontaktu. V mateřských školách jsou používány metody, které mají za úkol hledat řešení, které lze aplikovat na projevy agresivity u dětí v mateřské škole. Průzkum bude prováděn pomocí dotazníků pro pedagogy mateřských škol a pozorováním dětí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení základních pojmů

V první kapitole se budeme zabývat základními pojmy, co znamenají v odborném významu a především jejími příčinami. Pojmy agrese a agresivita bývají velmi často zaměňovány, a jestliže chceme tuto problematiku pochopit a zabývat se jí, je tedy na místě si ji lépe vysvětlit.

1.1 Agrese

„Slovo pochází z latinského výrazu ad-gredior, tedy přiblížit se, přibližovat se, jít na nějaké místo, zmocnit se nějakého místa, zničit nějaké místo, osobu, bytost.“ (Svoboda, 2014, s 39).

Agrese je dané stupňování, které je zcela podstatné a správné. Je to projev vitální síly. Kdyby vitální síla nebyla, ztratila by možnost své existence. Vitální a potencionálně agresivní, je každý lidský jedinec, stejně jako každý jiný živý tvor. Je naprosto přirozená a vymýtit ji je nemožné.

Její hlavním cílem je agresi regulovat. Důležité je proto dodržování pravidel, které by měli být na úrovni osobní, společenské a k přírodním zákonitostem. (Svoboda, 2014, s 39)

Podle Machové (2014) je agrese útočné chování vůči druhé osobě, úmyslný útok na osobu nebo předmět.

1.2 Funkce agrese

Agrese není zbytečná ani nesmyslná, ale jedná se o projev vitální síly, která má své nezastupitelné funkce. Naplňují záměr konkrétního jedince, nezávisle na jeho věku.

Podle Svobody (2014) dělíme funkce do tří kategorií:

Cíl, který má posunout hranice

Myslí se tím, že jde o zvětšení psychického i fyzického prostoru jedince. Svou teorii přibližuje k dítěti, kterému nestačí jen jeden pokoj, ale chtěl by rovnou celý byt. Agrese řídí chování jedince, díky kterým můžou způsobit do budoucna další konflikty.

Agrese, která má zajistit aktivitu

Člověk nevydrží být v klidu, a proto ke své aktivitě potřebuje činnost, jinak dochází k aktivitě myšlenkové. Proto není dobré být pouze nečinným, ale pokud nemůžeme svou aktivitu realizovat, především tu fyzickou, tak si náš organismus vytvoří problém.

Ochrana a obrana vlastního psychického i fyzického území, ochrana vlastních hranic

Zásadní hranicí je podle autora naše tělo. Naše hranice a pocity si uvědomujeme již od narození. Jsou to hranice, které nám pomáhají k tomu, abychom si uvědomili naše pocity, libé i nelibé, pomocí bolesti, a také příjemné pocity. Společenské hranice vytvářejí naše zvyky, návyky, zlozvyky, stereotypy a rituály. Všechny tyto tři kategorie jsou pro nás důležité k naší socializaci ve společnosti a velmi úzce souvisí s naším prostředím, ve kterém vyrůstáme. (Svoboda, 2014, s 40)

1.3 Agresivita

„Agresivita znamená útočnost, tendence k útočnému chování vůči druhému jedinci.“
(Machová, 2014, s 17)

Podle Sillamyho (2001, s 12) je agresivita tendence k napadání. V užším slova smyslu, se termín vztahuje k bojovné povaze a v širším slova smyslu charakterizuje náš dynamismus.

Průcha, Walterová a Mareš (2009, s 13) jsou toho názoru, že je to tendence projevat nepřátelství, vůči někomu či něčemu, ať už jen slovně nebo útočným činem.

Tímto způsobem prosazujeme sami sebe, své zájmy a cíle a to buď bezohledně, nemilosrdně, až brutálně. Snažíme se ovládnout nejen sociální skupinu a získat tak postavení, ale umožňujeme nám to vnucovat druhým naše názory, rozhodovat o jejich činnostech a osudu jednotlivých členů.

1.4 Agresivita a její příčiny

Martínek (2009, s 10) uvádí, že důležitou roli v agresivitě u jedince hrají především genetické faktory. Společnost si myslí, že hlavním viníkem agresivity je muž. V praxi se ovšem ukazuje na to, že větší problémy mají děti, které jsou vychovávány tzv. skrytě agresivní matkou.

Matka své dítě před cizími osobami nikdy netrestá za jeho prohřešek, ale počká si na otce dítěte, kterému vše vylíčí a určitou situaci si i mnohdy přibarví a dítě je tak od svého otce zbytečně potrestáno.

Díky tomuto manévru se matka zbavuje své zodpovědnosti a převádí ji na otce dítěte. Dítě tak ve své matce ztrácí svou důvěru k ní a vnímá ji za svou zrádkyni.

Agresivita sloužící k dosažení vytyčeného cíle, se projevuje již od raného věku dítěte.

Dítě dává svým jednáním rodičům a prarodičům najevo, že jeho agresivita dosáhla toho, čeho chtělo. Dítě kolem třetího roku se začíná chovat přirozeně agresivně a má touhu se prosadit. Pokud rodiče začnou ustupovat svéhlavému dítěti a ustoupí, aby měl rodič klid, dává to dítěti signál, že jeho jednání funguje, a že dítěti vyhoví.

Jakékoliv způsoby chování, které se dítě v raném věku naučí, si nese do svého budoucího života. Pokud dítěti dovolíme a naučíme jej s námi v tomto věku manipulovat, bohužel můžeme očekávat výrazné problémy s chováním i v dospívajícím věku a v období puberty. (Martínek, s 12, 2009)

Agresivita zapříčiněná organickým poškozením mozku znamená, že má dvě hlavní oblasti, které souvisejí s agresivitou a agresí a dělí se na dvě části, a to na limbický systém a kůru mozkovou.

Podle Martínka (2009, s 15) je limbický systém množství propojených struktur, které mají vztah k agresivnímu chování. Jedná se o amygdalu a hypocampus.

Hypocampus snižuje agresi a amygdala posiluje zdroj impulsů. Korové oblasti jsou spojeny se sociálním učením. Poškození vede k nadměrné vnímavosti vůči podnětům z okolí. Jedinci pak reagují často impulzivně, jsou vzrušiví, náladoví, nálady se velice rychle střídají i během jedné hodiny, u agresorů se objevuje zvýšená dráždivost.

Děti bývají neklidné, vztahovačné, rychle připravené k agresi. Děti s organickým poškozením mozku mají problémy se svou kontrolou nad sebou a tím dochází k jejich patologickému chování. (Martínek, 2009, s 15)

Agresivita spojená s tzv. „výchovnou slepotou“ rodiče se jedná o takovou situaci rodiče, kdy odmítají jakoukoliv spolupráci a u svého dítěte nevidí nebo nechtějí vidět žádný problém, které jejich dítě má.

Za jednání dítěte dávají často za vinu školu, spolužáky a jako argumentaci rodiče mají, že se takhle doma nechová, že je doma hodné a žádné potíže s ním doma nejsou.

Rodiče se tímto způsobem chtějí zbavit své zodpovědnosti a přenáší ji na druhé. Jakákoliv výtky v jejich výchově je nepřijatelná. Rodiče mají stále pocit toho, že pro své dítě dělají jen to nejlepší. V tomto případě svému dítěti tímto stylem výchovy mnohdy velmi často ubližují.

Většinou jsou pedagogové, psychologové a psychiatři bezradní, kdy je dítě od rodiče nabádáno, že musí mít „ostré lokty“, aby v silné konkurenci obstálo. (Martínek, 2009, s 16)

Agresivita u dětí s neuspokojenou bazální jistotou - nejdůležitějším vývojovým obdobím je pevné pouto mezi matkou a dítětem. To vytváří zdravou psychickou osobnost dítěte. Pouto mezi matkou a dítětem v podstatě vytváří sociální, psychologický a biologický základ lidství.

Biologická matka je nenahraditelná a znamená pro dítě bezpečí, ochranu před okolím péči o základní potřeby pro přežití.

Vývojově je dítě připravené na pohledy matky z očí do očí, hlazení, mazlení atd. Není připravené na hlasité podněty, nevšímavost matky, na péči cizí osobou atd. Dítě toto chování vnímá, že je v ohrožení, plodí se v něm úzkost, útočnost i dráždivost.

Proto se dítě začne dožadovat pozornosti, a to křikem, vztekáním, neklidností, nemá zájem o hru. Dítě, které nepoznalo pevnou vazbu mezi matkou, si je nejisté, bývá agresivní bez vážnějšího důvodu, za každou cenu chce na sebe upozornit všemi možnými způsoby nebo činy.

Takové děti mají problémy se soustředěním a hyperaktivitou. Naopak děti, které v raném věku poznaly pevnou vazbu mezi matkou, jsou průbojnější, radostnější, dokážou si říct o pomoc a lépe snáší životní překážky. (Martínek, 2009, s 17)

Důvodem agresivního chování je také to, že násilím řeší své konflikty. Velmi často si všímáme dětí, které přijdou po víkendu do mateřské školy, že jsou děti agresivní z důvodu sledování televize, počítačových her apod. Sledujeme tím, jak mají ve své oblíbené postavě svého hrdinu, podle kterého se tak snaží i jednat na ostatní. Velký vliv mají na děti násilné scény, pokud u nich dlouhodobě sedí.

Také to může být tělesná a duchovní zanedbanost. Vyskytuje se všech sociálních vrstvách. Děti, které v těchto podmínkách vyrůstají, se nenaučí osobní hygieně a dochází i k nedostatku potravy, čímž vzniká podvýživa. V horších případech může dojít ke zneužití dítěte. Tyto případy bývají v rodinách, kde je partnerská krize, nechtěné těhotenství, nevhodné podmínky bydlení, alkoholismus, ale i finanční problémy.

Další příčinou, která podporuje agresivitu dítěte, jsou rodiče, kteří jsou nedůslední ve výchově. Tzn. nestanoví žádná pravidla, meze, nedokážou říct jasně a důsledně slovo „ne“. Dítě tak nepociťuje oporu v rodičích a nedokážou jim stanovit ten správný směr či orientaci. (Erkert, 2011, s 8)

1.5 Směry agresivního chování

V pedagogické veřejnosti často panuje představa, že agrese je jev, kdy jedno dítě zaútočí vůči tomu druhému ba dokonce na dospělého člověka. Tato situace bývá častý jev, ale nebývá vždy pravidlem.

Podle Martínka (2009) dělíme směry takto:

Agrese vybitá na neživém předmětu

S tímto jevem se setkáváme již od mateřské školy. Myslíme tím úmyslné rozbití nebo poškození určité věci jiného dítěte. Tato situace v mateřské škole bývá často řešena tím, že poškozenou věc tatínek buďto spraví nebo ji rovnou koupí. Dítě situaci vnímá tak, že zodpovědnost padá na jeho rodiče a tím je jeho situace vyřešena.

Dítě si tuto zkušenost bere i do svého dospívajícího života a tím se může dostat do stavu, kdy si myslí, že za nic nemůže, a že vše pokaždé za něj vyřeší někdo druhý. Ve své podstatě se jedná o vybití agresora na neživých věcech nebo předmětech.

Agrese vybitá na zvířeti

Dítě si své emoce vybíjí na bezbranném zvířeti. Nastává tedy situace, kdy je dítě v silné emotivní agresi a na bezbranném zvířeti si vybíjí svou nahromaděnou zlost. Dítě, které je silné agresivní emoci, se chce se zvířetem „pomazlit“, ale místo toho jej škrtí, kope, drtí. Po této zkušenosti má už dítě předpoklad pro budoucí šikanování slabšího jedince.

Autoagrese

Je namíření agrese na jedince proti sobě samému. Souvisí se sebepoškozováním, které začíná lehčí formou a to od píchání ostrými předměty do rukou, hlavy nebo přes rozdírání kůže na rukou a nohou, trhání vlasů, okusování nehtů s poškozením nehtového lůžka. Za nejtěžší stupeň se považuje sebevražda. K těmto činům nejčastěji dochází u dětí, které jsou v ohroženém prostředí. Jde o děti fyzicky i psychicky týrané, zneužívané či psychicky zanedbávané.

2 Dětská agresivita

Druhá kapitola je zaměřena na dětskou agresivitu, která s pomocí opory odborné literatury vymezuje a vysvětluje tento pojem. Popisuje tedy nejen pojem, ale co to je dětská agresivita a co jí vlastně vyvolává nebo způsobuje. V předškolním věku je agresivita dítěte velmi častý jev a to většinou za dosažením svého vytyčeného cíle.

2.1 Co je to dětská agresivita

Podle Špaňhelové (2007, s 5) začíná agresivní chování dítěte už v předškolním věku a bývá zaměřeno proti vrstevníkům, rodičům nebo vychovatelům. Jejimi projevy jsou útočnost nebo útočné jednání vůči druhému jedinci. Nejčastěji se v tomto věku projevuje při hrách s jinými dětmi.

2.2 Co vyvolává dětskou agresivitu

Špaňhelová (2007, s 5) uvádí, že hlavním spouštěčem k agresivnímu jednání dítěte je to, že nedokáže nebo nemůže dosáhnout toho, čeho si přeje. Ať už je to touha po něčem nebo po někom. Velmi diskutující téma je i o tom, jestli je agresivita vniklá v důsledku jen výchovy nebo jestli je i dědičná.

U mnoha dětí v předškolním období nemůžeme hovořit prozatím o dědičnosti a to z toho důvodu, že je dítě ve vývinu a zkouší své hranice, kam až může zajít.

U dítěte agresivitu vyvolává také špatný příklad, který ve svém okolí vidí nebo ve kterém žije. Podstatnou a důležitou roli hraje to, jak se rodič dítěti věnuje. Dítě by mělo být aktivní, trávit volné chvílky např. na hřišti.

Pokud se rodič dítěti dostatečně nevěnuje a posadí jej k televizi nebo k počítači, dítě se sociálně přestane vyvíjet a tzv. zakrní, nerozvíjí se jejich představivost, fantazie.

Další příčinou může být temperament dítěte, únava, fyzická nepohoda, změna, rodinná situace, narození sourozence, nejednotnost ve výchově, vliv prostředí, vliv druhého dítěte, počítačové hry.

2.3 Profil dítěte s agresivním chováním

V předškolním období nelze předpokládat, že si je dítě vědomo svého chování či jednání. Může se zdát, že dítě, které se chová agresivně, je ihned považováno za cholerika. Není tomu ovšem tak. Jen zkouší své síly a hranice, kam mu to dospělí dovolí. Velmi důležitou součástí od dospělého ve výchově dítěte je volná čas, kladné emoce a především to jsou pevně stanovená pravidla pro jeho chování.

2.4 Profil ubližovaného dítěte

Dítě, které je tiché, neprůbojné, neumí se bránit, nebo se druhému postavit, bývá častým terčem šikany. Proto by dospělý neměl příliš dítě hájit nebo jej ochraňovat, ale ukázat mu směr a naučit jej jak se má v určitých situacích bránit nebo zachovat. V takové situaci by měl rodič, pedagog nebo jiná dospělá osoba nabídnout dítěti pomoc a společně se snažit situaci vyřešit.

Nedílnou součástí dítěte je nechat jej říci to, co ho trápí nebo tíží, a co momentálně prožívá. (Špaňhelová, 2007, s 5)

3 Agresivita z vývojového hlediska

V další kapitole se budeme zabývat rozvojem agresivity ve vývojových obdobích. Vývojová psychologie je jedna ze základních vědních disciplín. Jejím cílem je poznat chování jedince a to od prenatalního období až po adolescenci. Zaměříme se však na období prenatalní až po období předškolního věku.

Agresivitu dětí můžeme pozorovat už v mateřské škole nebo na základních školách. Pokud agresivita u dětí přetrvává, většinou si ji nese až do období dospělosti a způsobí to u jedince páchaní trestních činů.

3.1 Období prenatalní a postnatalní

Když žena zjistí, že je těhotná, je jistě šťastím bez sebe. Snaží se ještě nenarozenému dítěti dopřát jen to nejlepší. Počínaje od vitamínu po aktivity ve vodě. Spousta žen je v domnění, že pokud porodí do vody, udělají pro své dítě jen to nejlepší. Mají pocit, že jedince vystavují menšímu stresu.

Skutečnost ale bývá taková, že budoucnost předurčuje specifické, fyzické i emocionální prostředí v těle matky. Každý plod je jinak specifický, včetně matčina těla. Plod může být klidný nebo méně pohyblivý, vzrušivý a tyto signály nám poukazují na temperament ještě nenarozeného dítěte.

Temperament dítěte bývá podmíněn i genetikou rodičů. Velký vliv na plod má stres matky. (Antier, 2011, s 11)

Pokud není matka v psychické pohodě, plod tyto stavy vnímá a vstřebává. Dítě v těle matky vnímá i to, jestli po něm matka touží či nikoliv. Depresivní matky nedokážou vysílat signál, že po dítěti touží, protože právě mohou procházet těžkým životním obdobím.

Budoucí vývoj plodu určuje emocionální a psychické stavy matky. Stále jasněji se poukazuje na to, úzkostný stav promítaný na dítěti, ovlivňuje jeho budoucí temperament.

Nedílnou součástí je komunikace plodu pomocí rukou mezi matkou, otcem a dítětem, které se má teprve narodit. Cílem je umožnit vzájemné citové pouto.

Prokázalo se, že dítě, které prožilo haptomani, je více veselejší, radostnější a spokojenější. (Antier, 2011, s 13)

Nastává období porodu. Dítě svým křikem dává najevo, že je tady, potřebuje dát na vědomí, že se necítí dobře. Jedince tímto poukazuje na svou vnitřní sílu, která je nezbytná pro přežití. Hned jakmile se novorozenec narodí, přestřihne se pupeční šňůra a poté hlasitě dítě zakřičí.

Pro budoucí rodiče je to signál, že je dítě zdravé a silné, nikoliv vzteklé. Pro každé dítě je tato změna velmi těžká, protože se musí okamžitě přizpůsobit prudké změně prostředí. Nejlépe dítě uklidníme, když je vloženo do matčina náručí.

Pokud dítě cítí teplo matky a její bezpečí a podporu, dítě má menší potřebu rozvinout agresivní chování. (Antier, 2011, s 14)

3.2 Období vzdoru

Dalším vývojovým stupněm je období vzdoru. Toto období začíná mezi druhým a třetím rokem, někdy ještě do čtvrtého a pátého roku. V tomto věku jsou děti roztomilé, dokážou už druhé napodobovat, hezky mluví, učí se básničky, písničky, jsou všímavé a mají zájem o vše okolo.

Problém nastává v době, kdy má dítě něco udělat, např. se obléknout, uklidit si po sobě hračky nebo přestat házet kamínky apod.

Dítě v tomto případě dělá scény, vzteká se, vřeští, svalí se nebo kopou kolem sebe. Někdy dokážou až ublížit i rodičům tím, že se je snaží uhodit nebo je kousnout. Z dítěte nedělá agresora. Pouze tak zatím dává najevo svá přání a to, co se mu nelíbí. Jak se dál bude dítě chovat a vyvíjet už je na další výchově rodičů. (Matějček, Dytrych, 1997, s 47)

Vzdor a zlost lze pochopit u batolete jako nevyspělou osobnost a nevyspělý nervový systém. Dítě se ještě nedokáže vyrovnat se změnami dané situace. Děti od tří let se začínají více vztekat a prát se. Nejvíce se perou kluci a tím si určují hranice do dalšího stádia.

Tímto už nejsou chráněni pouze v rodinném kruhu, ale vstupují do vrstevnické skupiny, kde si dobývá své postavení. Je to již období mateřské školy, kde se utvářejí přátelství, konkurence či dětské spory. (Matějček, Dytrych, 1997, s 47)

3.3 Období předškolního věku

V předškolním věku začíná vývoj nejen poznávacích procesů, ale způsob uvažování, zpracování získaných informací a jejich řešení, kresbě, v chápání prostoru a času, paměti a učení a dalších důležitých dovedností, které dítě pro svůj další vývoj potřebuje. Do tohoto období ale také patří i agresivita předškoláka. V již předchozích podkapitolách jsme si snažili vysvětlit, proč dochází k agresivitě už u dětí, které se ještě nenarodili a co to v nich vyvolává.

Nyní se budeme zabývat agresivitou u předškolních dětí a snažit se vylíčit, proč tomu tak je nebo z jakého důvodu k agresivitě u dítěte dochází.

V poznávacím procesu je nutno podotknout, že v tomto věku je zaměřen na pochopení světa a jeho pravidel. Předškolní dítě v tomto věku zatím ještě nerespektuje zákony logiky. (Vágnerová, 2014, s 177)

V tomto věku nastává tzv. období kontrolovaného hněvu. Dítě se velmi rychle učí nápodobou nejen od druhých, ale také se rádo učí a pamatuje slova, která jsou neslušná a neví, co ještě znamenají. Přijde-li dítě domů a začne sprostě mluvit, ptáme se, odkud to slovo má, kde ho slyšel. Máme radost, že se dítě od tří let naučilo zachovávat čistotu a jedinec začíná mít tedy i potřebu toho, že provokuje neslušnými slovy, aniž by vědělo, co to slovo znamená.

Ví, že jsou to slova zakázaná, ale je to určitá provokace toho, že dokáže svým kamarádům i rodičům oponovat. Tím dává najevo, že už není žádné malé miminko a že už není zcela závislým dítětem na svých rodičích.

Najdou si jedinci, kteří sprostá slova říkají mnohem častěji a tím se snaží vyjádřit svá utrpení, kdy se učili o zachovávání své čistoty. Když řekne sprosté slovo poprvé, je na místě to brát spontánně a zasmát se, ale pokud jsou slova častá, je důležité včas zasáhnout. (Antier, 2011, s 60)

Humor přebírají děti od svých rodičů, a pokud chceme předejít žertům, které jsou mířené přímo na někoho, snažíme se žertovným poznámkám vyvarovat. (Antier, 2011, s 62)

Od malička je dítě spojeno s matkou. Nastává ale období, kdy si dítě musí uvědomit naše „nadjá“. Díky této složce, která umožňuje ovládat naše impulzy a přistupovat na kompromisy, které jsou mezi násilím a podřízeností, vedou k vytvoření sociální a vyvážené osobnosti. Mnozí z rodičů dělají tu chybu, že v dítěti jeho složku „nadjá“ nepodporují a stává se z něj sociabilní jedinec. Znamená to, že našimi ústupky nechceme dítě ze strachu rozzlobit, neodporujeme mu, nedáváme najevo, že všechna jeho přání nejsou splnitelná v rozporu s přáním dítěte.

Dalšími chybami jsou trávení málo času, násilnictví, potlačování emocí dítěte, začnou tak převládat jeho primitivní podněty. Dítě se bude snažit uspokojovat své potřeby jídlem, dárky, které si vydupe, jen aby dostalo, co chce. (Antier, 2011, s 63)

Dožadování se pozornosti je další věc, které dítě v předškolním věku velmi často vyžaduje. Je důležité se mu věnovat, učit jej poznávat jiné věci, svět a dát mu tolik potřebné určité hodnoty. (Antier, 2011, s 64)

V mateřské škole tomu není jinak. Pedagog má sice ve třídě velkou skupinu dětí a nelze se každému věnovat individuálně, ale cílem je pokusit se dítě začlenit do kolektivu a hrát s nimi hry, aby se necítilo žádné z nich odstrčené. Když dítě nastupuje do mateřské školy, je to pro něj vše nové a cizí. Některé děti nástup do mateřské školy zvládají bez obtíží, jiné ustavičně pláčou a dožadují se matky, se kterou trávilo nejvíce času.

Vznik agresivity u dětí mnohdy klademe za vinu matkám, které ztrácejí vlastní instinkt a důvěru a také za to, že jsou děti předčasným nebo rychlým způsobem umístěny do kolektivu a tím je podněcována jejich násilná reakce. (Antier, 2011, s 66)

Předškolní období v 6 letech, končí nejen fyzickým věkem, ale i sociálním a nástupem do školy. Tento věk je charakteristický stabilizací vlastní pozice ve světě a její diferenciací vztahu ke světu. Pro předškolní věk je typické fantazijní zpracování informací, intuitivní uvažování, které prozatím není regulováno logikou. Svě představuje přizpůsobuje svým vlastním možnostem poznání a potřebám. Pokud přetrvává egocentrismus, ovlivňuje to nejen uvažování a komunikaci, ale i ulpívá na svém pohledu, což představuje určitou jistotu.

Je to období iniciativy, kdy si dítě potřebuje dokázat, že něco zvládne. Tím si vytvoří a potvrdí svoje kvality. Dochází k postupné diferenciaci i v sociální oblasti, je pro ni typická rodina a rozvoj vztahů s vrstevníky.

V tomto období se připravuje na život ve společnosti, proto musí přijmout řád, prosadit se a spolupracovat. Ve hře začíná sdílená aktivita, která vyžaduje nejen sebeprosazování, ale i přizpůsobení se ostatním. Říká se tomu prosociální chování. (Vágnerová, 2014, s 177)

Emoční vývoj a prožívání předškolních dětí je stabilnější a vyrovnanější. Jsou pozitivně naladěni, ubývá negativní a emoční reakce. Rozvíjí se emoční paměť, to znamená, že si dokážou vzpomenout na svoje dřívější pocity. Jejich proměna je závislá na větší zralosti centrální nervové soustavy a úrovni uvažování. (Vágnerová, 2014, s 218)

4 Faktory ovlivňující agresivní chování

V nadcházející kapitole se budeme zabývat agresivitou u malých dětí, které mohou mít mnoho příčin. Mezi ty základní patří především dědičnost, vliv rodiny, média a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Stačí pouze jedna malá maličkost a stačí to k tomu, aby jedince emocionálně rozhodil a nastal tak určitý problém či větší konflikt.

Zde si vysvětlíme, jaké máme nejčastější faktory, které mohou vést jedince k tomuto jednání nebo chování.

4.1 Dědičnost

Dědičnost jako taková se nazývá genetika, kterou se zabýval brněnsky přírodovědec Gregor Johann Mendel. DNA neboli deoxyribonukleová kyselina byla objevena roku 1953 a ta je nositelkou genetické informace, která svou jedinečnou strukturou může za to, jaký člověk je. (Maminet.cz)

Podle Vágnerové (2014, s 12) genetické dispozice představují informace, na kterých závisí vytvoření pro předpoklad rozvoje různých psychických vlastností. Tento souhrn vlastností je označován jako genotyp. Genetické informace bývají zakódované ve formě genů, z nichž jedna pochází ze strany otcovské zárodečné buňky a druhá z mateřské.

4.2 Rodina

Rodina je důležitá sociální role pro vývoj dětské psychiky již od narození. Od samého začátku by dítě mělo pociťovat, že je chtěné, milované a že se může na své rodiče kdykoliv spolehnout za situace, když je nejvíc potřebuje. Měla by být především harmonická, měla by obsahovat správné výchovné metody.

Bohužel se setkáváme i s rodinami, které tyto aspekty nesplňují. Rozvod rodičů bývá a je pro dítě velký šok. Dítě si může říkat, že rodiče mají pořád spolu za všech okolností, ale stávají si i ty situace, kdy rodiče určitou situaci spolu nedokážou zvládnout a rozhodnou se

pro rozvod. Dítě se nedokáže rozhodnout, s kým by bylo radši, protože má rádo oba rodiče. V dítěti to vyvolává pocit nejistoty, bývá i zneklidněné a opuštěné.

Pro dítě slovo domov znamená zázemí, kde jsou oba rodiče, kde se cítí být v bezpečí, kde je mu dobře a kde má dítě své nezastupitelné místo. (Vacínová, Trpišovská, Farková, 2010, s 65)

Základními faktory rodiny je především stabilita, soudržnost, otevřenost, adaptabilita a integrovanou do širšího společenství.

Dále je to vzdělanost obou rodičů a materiálnost. Pokud je rodina nestabilní a nesoudržná, nemůže dítě v takové rodině pociťovat jistotu a bezpečí. (Vágnerová, 2014, s 19)

4.3 Média

Média jsou v současné době velkou otázkou toho, jak moc nás ovlivňují a jak ovlivňují vývoj dítěte. V současné době se s médii setkáváme každý den. Pouštění televize nebo rádia bývá náš skoro každodenní rituál.

Hlavně pro malé děti je televize velmi lákavá. Nabízí spoustu pohádek, soutěží, ale ne všechny pořady jsou pro děti vhodné v tom, aby měli nějaký kladný efekt.

Dítě, které sleduje televizi každý den, na něj může mít i negativní vliv. V důsledku toho se mu nemusí rozvíjet vlastní fantazie, může mít v budoucnu problémy s učením ve škole. Podle Suchého (2007, s 47) stačí u televize strávit jeden den na to, aby v dítěti vyvolalo agresi jen díky pořadu, ve kterém se objevuje násilí. Dítě si mnohdy neuvědomuje to, že film, který sleduje je jen hraná fikce.

Malé děti, které ještě nejsou po kognitivní stránce dostatečně rozvinuté, se domnívají, že se jim nemůže nic stát, ale opak bývá bohužel jiný, až tragický. Buď své experimentální jednání zkouší sami na sobě, nebo na druhých. Stává se, že se malé děti snaží identifikovat se svou oblíbenou postavou. Sledování televize může mít na jedince stejně negativní vliv, jako nesledování televize vůbec.

Některé pořady mají na dítě i pozitivní vliv, ať už po stránce kulturní či společenské. Je tedy vhodné zvážit, na které pořady se děti mají dívat. (Suchý, 2007, s 48)

4.4 Prostředí

Dalším výrazným faktorem je prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a které jej může silně ovlivnit. Je tím myšleno kontakt s lidmi, se kterými se jedinec během svého života setkává, neživé i živé objekty či symboly, instituce, které dítě navštěvuje. Získané zkušenosti a jejich kvalita vždy ovlivní jeho psychický vývoj.

Tato zkušenost nás může ovlivnit nejen pozitivně, ale i negativně. Prostředí přispívá k rozvoji lidských projevů. (Vágnerová, s 16, 2014)

Dítě se učí nápodobou od svých rodičů a tím také sleduje i jejich chování a jednání. Pokud je rodina disharmonická, dítě přijme tento vzorec chování a v budoucnu se to velmi silně odrazí i na chování jedince.

Agresivita se může projevit již v předškolním věku a je proto nutné, aby pedagog tuto situaci včas podchytil a začal řešit. Důležitá je spolupráce s rodiči nebo jiným zákonným zástupcem. Pokud bude situace včas řešena, předcházíme tím dalším budoucím komplikacím s okolím.

5 Hry pro usměrňování agresivity

Závěrem teoretické části je kapitola, která se bude zabývat možnostmi řešení zvládnutí agresivních projevů u dětí předškolního věku. Hra je nedílnou součástí našeho života. Je to činnost, která napomáhá k vytvoření přátelské a léčivé atmosféry mezi jednotlivými členy skupiny. Hra umožňuje hněv zmírnit a přinést klid do kolektivu.

5.1 Vymezení pojmu hra a její dělení

Hra je určitá forma činnosti, zábavy. Hrou se zabýváme po celý život, ale v předškolním věku má specifické postavení. Má řadu aspektů. Zahrnuje činnosti jednotlivce, dvojic, tak malých i velkých skupin. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s 92)

Hra je v podstatě aktivita, zábava na podporu vědomostí, dovedností, paměti, odreagování a napomáhá proti stresujícím vlivům nebo agresivním činitelům.

Při hře děti neřeší rozdíl, který mezi sebou mohou mít. Děti si jsou při hře rovny. U hry jedinec zapomene na veškerá svá trápení, který ho během dne může provázet.

Při hře se děti snaží mezi sebou domluvit, navzájem si pomoci, rozšířit svou fantazii, dokážou se dohodnout ve skupině. Vše je o vzájemné spolupráci a toleranci k druhému.

Šimanovský (2015) uvádí sedm aspektů her podle J. Huizinga:

1. Hra je **svobodná** - pokud hra není svobodná, mění se v absurdní činnost.
2. Hra není **obyčejný, vlastní život** - dítě dokáže již pochopit, co je reálné a co ne.
3. Hra **uzavřená a ohraničená** - tato hra se odlišuje svým časem, dobou trvání a místem. Hra je určena v časoprostorových hranicích.
4. Hru **lze opakovat** - opakování hry je důležitá a podstatná vlastnost, která je jedním z podstatných znaků.
5. Hra **vytváří řád** - pokud hra nemá řád, dostáváme se do nedokonalého a zmateného stavu.
6. **Hra spojuje a rozlučuje** - cílem hry je upoutat, přitáhnout a okouzlit ji. Měla by být plná rytmu, harmonie a umožnit jedinci vnímat a vyjádřit ty nejlepší vlastnosti.

7. Hra obsahuje prvek **napětí** - u hry se střídá uvolnění a napětí.

Rogere Caillois (Šimanovský, 2015, s 22) rozdělil hry na:

Soupeřivé

Hráčovi jde o vítězství a toho dosáhne díky svým schopnostem a dovednostem.

Náhod

Jedinec se spoléhá na osud a náhodu.

Napodobivé (mimikry, mimesis)

Jde o nápodobu jiného hráče, o vytvoření klamný dojem.

Zážitkové

Jedná se o adrenalinové sporty a činnosti.

5.2 Druhy her

Při hře by děti měli poznávat a rozlišovat příjemné nebo nepříjemné pocity. V této kapitole se zaměříme na to, jaké existují druhy her a jak je dělíme. Hra představuje pro jedince důležitou součást, při níž si dítě uvědomuje, že existují také hry s pravidly, že je důležité umět spolupracovat v kolektivu, ve skupině.

Existují hry, při kterých si dítě může vybit svůj vztek, hněv, strach, ale i radost, touhu. Díky hrám vyjadřujeme naše pocity a učíme se důvěře k druhým.

Erkert (2011) dělí hry takto:

Vnímání svých pocitů a naučit se s nimi poradit

Aby děti uměli pochopit své pocity, potřebují podporu dospělých, kteří se jim snaží naslouchat, podporovat je a ukázat způsob, jak se s momentálním pocitem vypořádat.

Pokud dítě dokáže hovořit o svých pocitech, které jej tíží, necítí se bezmocně a lépe se dokáže vyrovnat se svými obtížemi.

Uvolnění napětí a měření síly při hře

Setkáváme se s dětmi, které se hádají, perou se a nejsou schopny si vzájemně naslouchat. Proto byly vytvořeny hry, které napomáhají k odreagování dětí, mají přinášet zábavu a přispívat ke zklidnění emocí.

Pokud se dítě při hře uklidní, je s ním lepší spolupráce, je ochotnější a dochází ke vzájemnému porozumění.

Konflikty vyřizujeme v klidu a zvyšujeme svou odolnost

Začínající spor si děti objasňují v rozhovoru. Jednotlivé strany tak mohou v rozhovoru vyjádřit svůj hněv. Děti se musí naučit respektovat pravidla, a pokud je znají, měli by se naučit dát najevo své potřeby. Mohou se tak rozvinout rozhovory, při kterých se děti nebojí otevřít a dokážou se rozpovídat o svých starostech.

Pohlazení na každý den

Cílem dotyků a masáží dětí je to, že jsou pak děti klidné, nejsou podrážděné, rozmrzelé, lépe se soustředí. Při této uklidňující hře můžeme využít meditační hudbu. Je potřeba respektovat to, že se každému dítěti některé doteky nemusí líbit.

Může se stát, že se nejprve podívá na masírování jiného dítěte a pak si to později může na druhém dítěti zkusit také.

Šimanovský (2015) dělí hry takto:

Rozehřívací, aktivizační hry

Základní každodenní potřebou dětí je pohyb. Hry, jsou tedy zaměřené na pohyb dětí, jejich odreagování se, na lepší soustředěnost a uvolnění vnitřního napětí.

Hry na soustředění a zklidnění

Hry napomáhají k soustředění a zklidnění a k tomu, aby u dětí rozvíjela vnitřní kázeň.

Poznávací a edukativní hry

Hry mají pomoci pro poznávání lidí, mezilidských vztahů a především sebe samého. Některé hry jsou zaměřeny i na poznání a porozumění.

Hry pro zdravé sebeprosazování

Problematické chování začíná u jedinců, kteří se chovají nevhodně, ústupně až agresivně. Na tomto základě jedinec ztrácí svou sebeúctu a volí tak nevhodné metody, která by vyřešila jeho situaci.

Prostřednictvím her se nejen děti, ale i dospělí učí ke schopnosti zdravého sebeprosazování a sebeúcty.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Cíl výzkumu

Cílem této práce bylo zjistit, co je spouštěčem agresivního chování u dětí předškolního věku, jak se k této problematice staví pedagogové a jak tuto situaci řeší. Průzkum probíhal ve vybraných mateřských školách. V teoretické části byly popsány hlavní pojmy a důvody agrese a agresivity.

V empirické části byl použit dotazník pro učitelky mateřských škol, který nám měl vyhodnotit zjištění výskytu agresivity v mateřské škole a jak v tomto případě učitelky reagují. Součástí byla také stručná charakteristika dvou mateřských škol, ve kterých byl dotazník použit.

6.1 Charakteristika MŠ Za Oborou a MŠ Hostavice

Pro dotazníkový průzkum si autorka zvolila tyto mateřské školy, které by jen ve stručnosti popsala. Pro pozorování si autorka vybrala MŠ Hostavice.

MŠ Za oborou se nachází v areálu T. G. Masaryka, která má čtyři třídy. Věkově jsou třídy rozděleny od 3 do 7 let. Mateřská škola byla postavena v místech, kde stála původně pouze dvoutřídní dřevěná mateřská škola. V roce 2010 však došlo k demolici této stavby a byl zahájen provoz v moderní dvoupatrové budově s kapacitou 112 dětí. Nově zřízená budova se nachází uprostřed parku s herními prvky a v blízkosti mateřské školy je obora zvaná Hvězda. Nová mateřská škola má tedy ideální podmínky jak pro předškolní vzdělávání, tak i pro hry, zábavu a odpočinek.

MŠ Hostavice je zcela novou, moderní mateřskou školou, která je navržena tak, že se v jedné části budovy nachází třídy a ve druhé části kuchyně, technické zázemí, kanceláře a tělocvična. Kapacita je 112 dětí ve čtyřech třídách. Součástí těchto jednotlivých oddělení jsou prostorné herny a třídy, které jsou vybaveny účelným a vkusným nábytkem s různými hračkami, pomůckami, hrami a zároveň byl vytvořen útulný a podnětný interiér pro každodenní pobyt pro nejmenší.

Mateřská škola má k dispozici velkou zahradu s herními prvky, nově vybudované dva altány. Větší altán slouží jako venkovní učebna.

Okolí školy je tiché, klidné a bezpečné. Budova je umístěna v blízkosti hostovického přírodního parku, který je vhodný nejen k vycházkám, ale i k výuce.

Školní vzdělávací program probíhá z výchovně - vzdělávací činnosti, která vychází z principů RVP PV.

6.2 Stanovení výzkumných otázek

Dotazník pro pedagogy má zjistit, jak jsou s tímto tématem seznámeni, jak proti agresivitě bojují, jakým způsobem se jí snaží zamezit, či zmírnit, jak se u dětí projevuje, co si myslí, že to u tak malých dětí může vyvolávat.

Cílem tedy byl dotazník s nahromaděním dat, který měl být vyhodnocen a výstup z něj pak použit pro potvrzení této problematiky.

6.3 Výzkumná metoda

V empirické části byl použit kvantitativní výzkum a to s využitím dotazníku pro pedagogy MŠ. Výzkum byl realizován na vybraných mateřských školách.

Dotazník byl použit pro větší množství informací, který byl anonymní, a proto se pedagogové nemuseli obávat, že budou jejich jména zveřejněna. K dotazníkovému šetření bylo použito také pozorování dětí mateřské školy.

6.4 Popis zkoumaného vzorku

Dotazníky pro pedagogy byly rozdány celkem 25 pedagogům. K vyhodnocení bylo použito 18 dotazníků, z toho bylo vyřazeno 7 dotazníků z důvodu chybného vyplnění. Byly vybrány dvě mateřské školy, a v jedné z mateřských škol probíhalo pozorování dětí, kde se sledovalo jejich chování a projevy agresivity.

6.5 Vyhodnocení empirického šetření

Získaná data z dotazníkového šetření jsou uspořádána do tabulek s počtem odpovědí od pedagogů k dané otázce a procentuálním zastoupením pedagogů k dané otázce. U jednotlivých tabulek je stručný komentář k jednotlivým údajům. Každá otázka měla pouze jednu odpověď.

Dotazníkový průzkum se konal ve dvou mateřských školách a to na Praze 6 a Praze 9. Celkem bylo rozdáno 25 dotazníků, vrátilo se zpět 25 dotazníků, z toho bylo 7 vyřazeno z důvodu chybného vyplnění. Bylo tedy zpracováno 18 dotazníků.

Tabulka č. 1: Počet pedagogů a jejich odpovědí

Počet pedagogů celkem	18
Počet pedagogů pro Prahu 6	8
Počet pedagogů pro Prahu 9	10

6.6 Výsledky výzkumu

1. V jaké věkové skupině dětí pracujete?

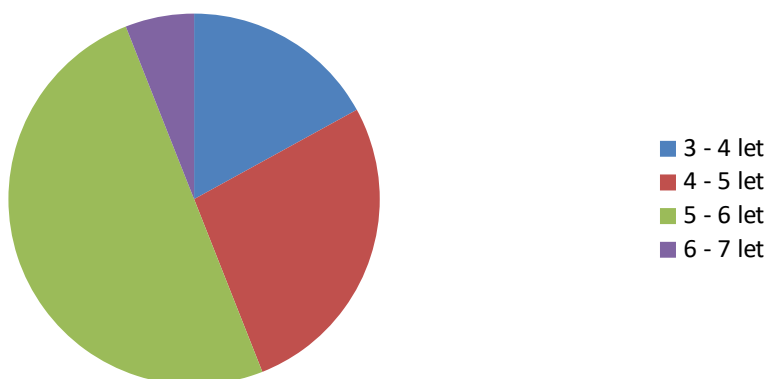
- a) 3 - 4 let
- b) 4 - 5 let
- c) 5 - 6 let
- d) 6 - 7 let

Tabulka č. 2: Věková skupina dětí

3 - 4 let	3	17 %
4 - 5 let	5	27 %
5 - 6 let	9	50 %
6 - 7 let	1	6 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 1

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Nejvíce dotazovaných pedagogů 50 % pracuje s věkovou skupinou od 5 do 6 let, 27 % dotazovaných pracuje s dětmi ve věku 4 - 5 let a je zajímavé, že pouze 6 % respondentů pracuje s 6 - 7letými dětmi.

2. Máte dostatek informací o agresivitě?

a) ano

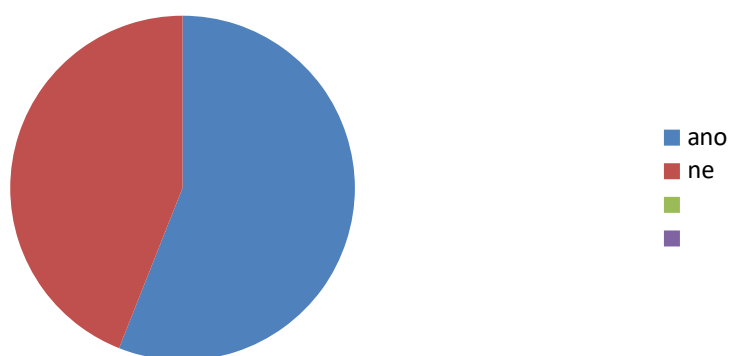
b) ne

Tabulka č. 3: Informace o agresivitě

ano	10	56 %
ne	8	44 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 2

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Větší množství informací o agresivitě má možnost získat 56% respondentů, z toho 44 % se domnívá, že nemá na toto téma potřebné informace, které by zajistili větší informovanost pro pedagogy na toto téma.

3. Jak jste o agresivitě informováni?

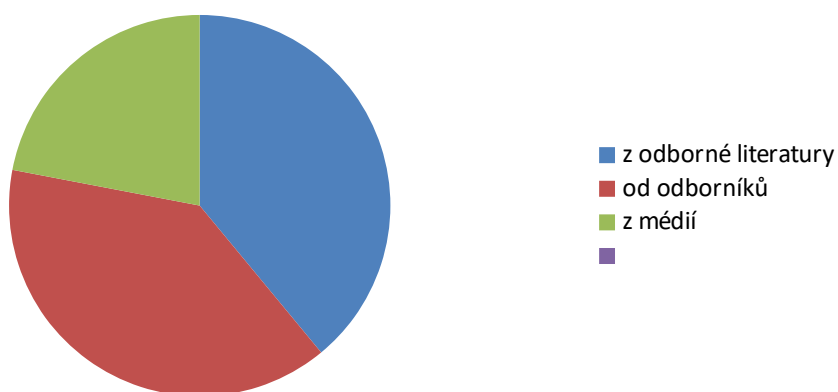
- a) z odborné literatury
- b) od odborníků
- c) z médií

Tabulka č. 4: Dostupnost informací o agresivitě

z odborné literatury	7	39 %
od odborníků	7	39 %
z médií	4	22 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 3

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Během zjišťování od respondentů, bylo zjištěno, že z odborné literatury a od odborníků čerpá informace 39 % dotázaných respondentů, 22 % respondentů odpovědělo, že má dostatečné množství informací z médií, které je pro ně dostačující.

4. Když se u dítěte vyskytne agresivita, informujete o tom rodiče?

a) ano

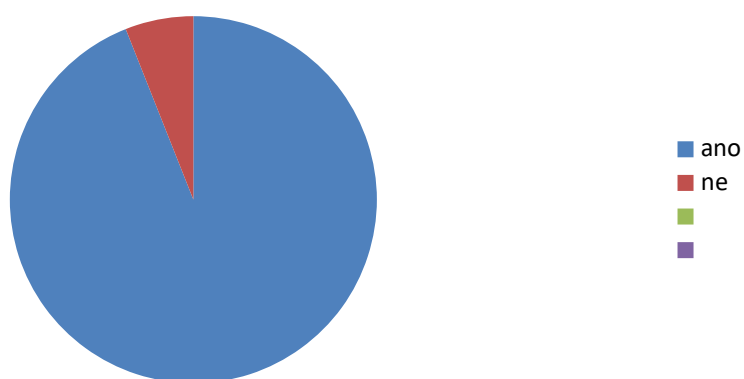
b) ne

Tabulka č. 5: Výskyt agresivity u dětí a informovanost rodičům

ano	17	94 %
ne	1	6 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 4

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

V případě agresivity dítěte jsou rodiče informováni 94 % respondenty a pouze 6 % respondentů tuto situaci s rodiči neřeší, nekonzultují.

5. Při jaké činnosti se u dítěte nejčastěji vyskytuje agresivita?

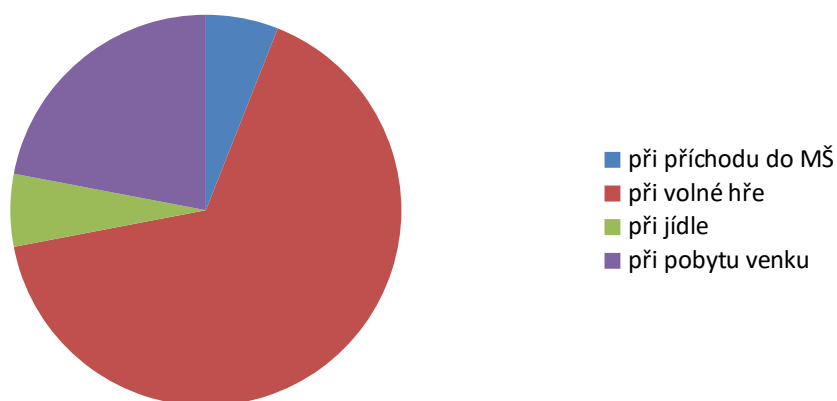
- a) při příchodu do MŠ
- b) při volné hře
- c) při jídle
- d) při pobytu venku

Tabulka č. 6: Činnosti, které agresivitu nejčastěji u dětí vyvolávají

při příchodu do MŠ	1	6 %
při volné hře	12	66 %
při jídle	1	6 %
při pobytu venku	4	22 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 5

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Při průzkumu bylo zjištěno, že u 66 % dotazovaných se agresivita projevuje při volné hře, o něco méně 22 % při pobytu venku a nejméně je tomu při jídle a při příchodu do MŠ, což je pouze 6 %.

6. Agresivitu více pozorujete u:

a) chlapců

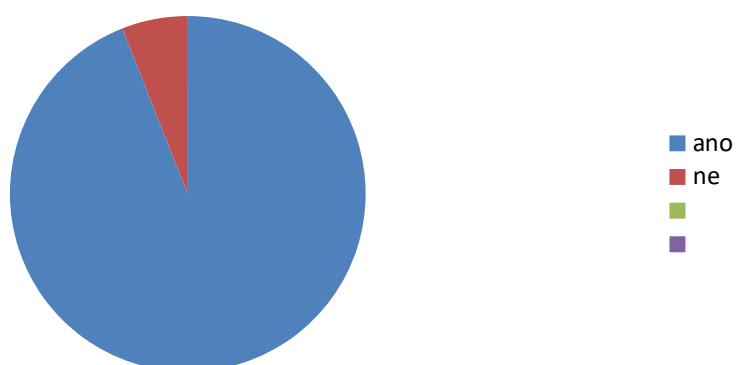
b) dívek

Tabulka č. 7: Největší vliv agresivity u pohlaví

ano	17	94 %
ne	1	6 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 6

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Je známo, že se nejčastěji agresivita vyskytuje u chlapců, která se i podle respondentů prokázala v 94 % a u dívek tomu bylo výrazně menší procento a to pouze v 6 %.

7. Kdy se agresivita podle Vás vyskytuje nejčastěji?

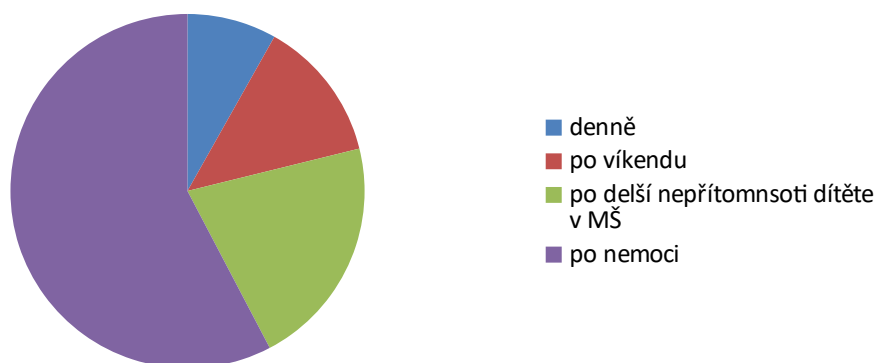
- a) denně
- b) po víkendu
- c) po delší nepřítomnosti dítěte v MŠ
- d) po nemoci

Tabulka č. 8: Nejčastější výskyt agresivity

denně	3	17 %
po víkendu	5	27 %
po delší nepřítomnosti dítěte v MŠ	8	44 %
po nemoci	2	12 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 7

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Nejvíce respondentů odpovědělo, že se nejčastěji agresivita vyskytuje po delší nepřítomnosti dítěte v MŠ a to 44 %, dále se vyskytuje agresivita u dětí, které přijdou do MŠ po víkendu a to ve 27 %, 17 % respondentů uvádí, že se agresivita vyskytuje denně a nejméně se vyskytuje u dětí po nemoci a to pouze ve 12 %.

8. Jakým způsobem řešíte agresivitu?

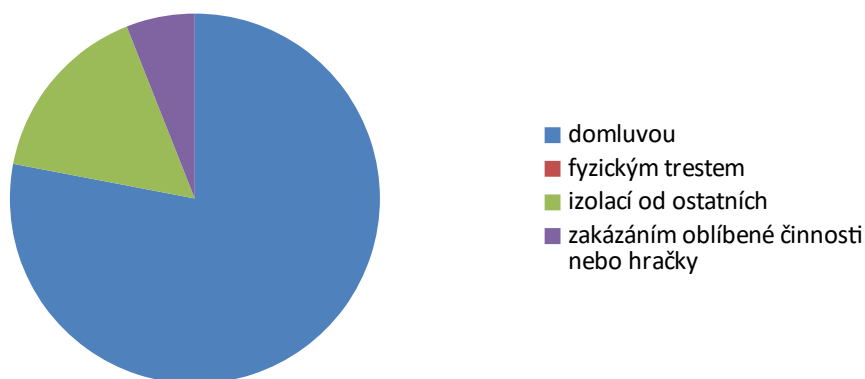
- a) domluvou
- b) fyzickým trestem
- c) izolací od ostatních
- d) zakázáním oblíbené činnosti nebo hračky

Tabulka č. 9: Způsob řešení agresivity

domluvou	14	78 %
fyzickým trestem	0	0 %
izolací od ostatních	3	16 %
zakázáním oblíbené činnosti nebo hračky	1	6 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 8

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Průzkumem bylo zjištěno, že 78 % respondentů řeší případnou agresivitu domluvou, 16 % ji řeší izolací od ostatních a v 6 % dítě potrestají tak, že mu zakáží oblíbenou činnost či hračku. Nikdo z respondentů neřeší agresivitu fyzickým trestem.

9. Co podle Vás agresivitu dítěte ovlivňuje?

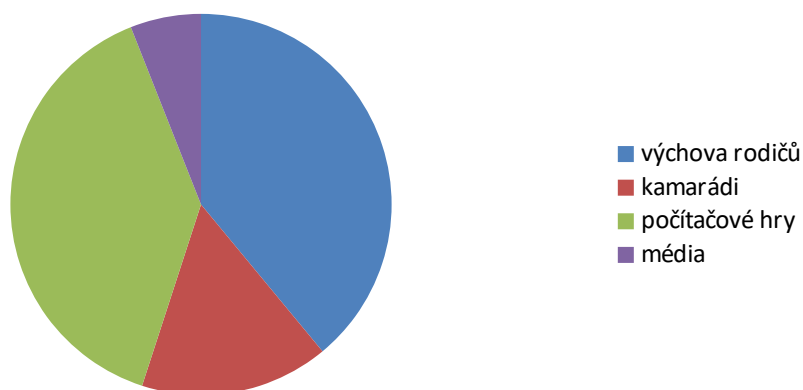
- a) výchova rodičů
- b) kamarádi
- c) počítačové hry
- d) média

Tabulka č. 10: Co dítě ovlivňuje a vede k agresivitě

výchova rodičů	7	39 %
kamarádi	3	16 %
počítačové hry	7	39 %
média	1	6 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 9

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Největší vliv má podle respondentů výchova rodičů a počítačové hry, kde respondenti uvádí 39 %, dalším, ale menším vlivem jsou kamarádi v 16 % a nejmenší vliv na agresivitu dítěte mají podle dotazovaných média a to v 6 %.

10. Jaké bývají projevy dítěte při řešení agresivity?

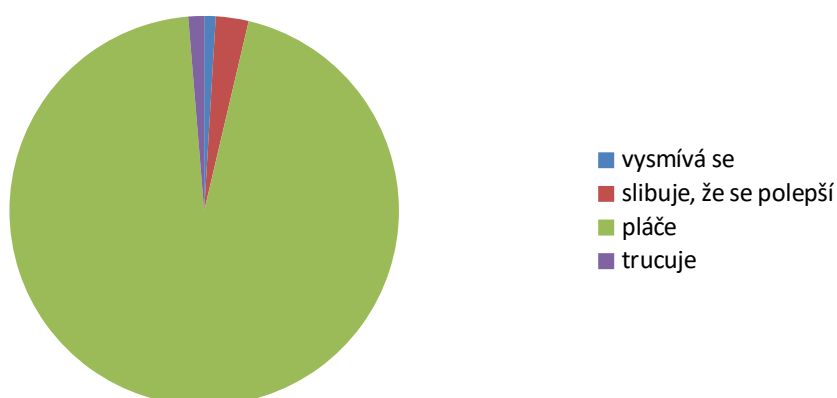
- a) vysmívá se
- b) slibuje, že se polepší
- c) pláče
- d) truceje

Tabulka č 11: Jak se dítě projevuje při řešení agresivity

vysmívá se	3	16 %
slibuje, že se polepší	8	46 %
pláče	3	16 %
truceje	4	22 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 10

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

U další otázky, která se týká řešení agresivity, odpovědělo 46% respondentů na to, že při řešení agresivity jim dítě slibuje, že se polepší, 22 % dotazovaných uvedlo, že dítě truceje a v 16 % se dítě při řešení vysmívá nebo pláče.

11. Jak se dá agresivitě předcházet?

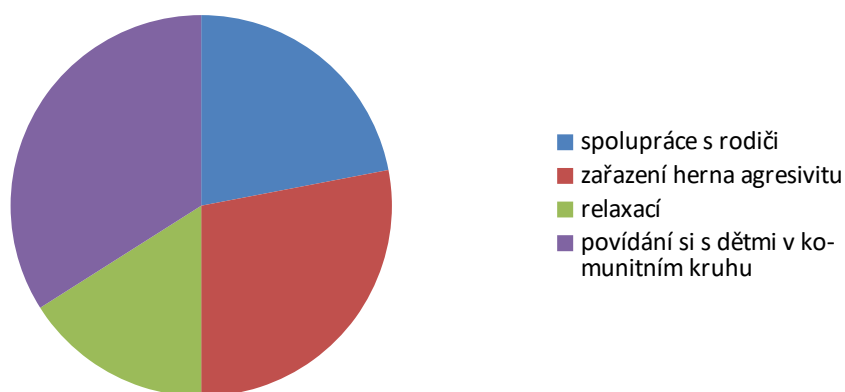
- a) spoluprací s rodiči
- b) zařazením her na agresivitu
- c) relaxací
- d) povídáním si s dětmi komunitním kruhu

Tabulka č. 12: Možnosti předcházení u agresivity dětí

spolupráce s rodiči	4	22 %
zařazení her na agresivitu	5	28 %
relaxací	3	16 %
povídání si s dětmi v komunitním kruhu	6	34 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 11

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Jedna z možností, jak předcházet agresivitě je povídání si s dětmi v komunitním kruhu, na kterou odpovědělo 34 %, 28 % respondentů preferuje zařazení her na agresivitu, dále 22 % řeší tuto situaci ve spolupráci s rodiči a 16 % respondentů řeší agresivitu relaxací.

12. Vzdůstá agresivita v MŠ?

a) ano

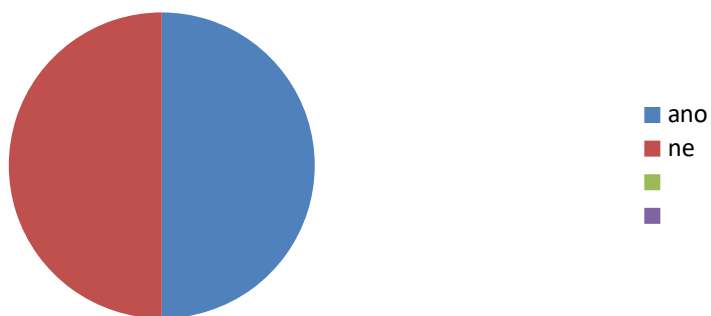
b) ne

Tabulka č. 13: Vzrůst agresivity v MŠ

ano	9	50 %
ne	9	50 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 12

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

U této otázky jsou odpovědi od respondentů půl na půl. Bylo zjištěno, že 50 % dotazovaných odpovědělo, že vzrůst agresivity stoupá a 50 % respondentů naopak odpovědělo, že tomu tak není.

13. Je obtížné řešit agresivní chování?

a) ano

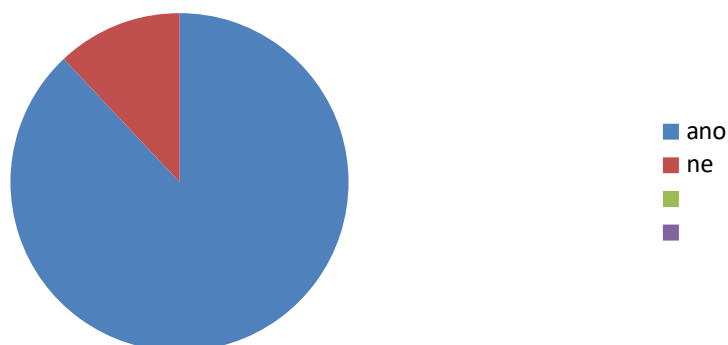
b) ne

Tabulka č. 14: Obtížnost řešení u agresivního chování

ano	16	88 %
ne	2	12 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 13

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Na otázku, zda je obtížné řešit agresivní chování, odpovědělo 88 % respondentů. V opačném případě bylo zodpovězeno, že není problém tuto situaci zvládnout a řešit. Na druhou z možností odpovědělo 12 % respondentů.

14. Přišel někdy rodič s prosbou o radu při řešení agresivního chování?

a) ano

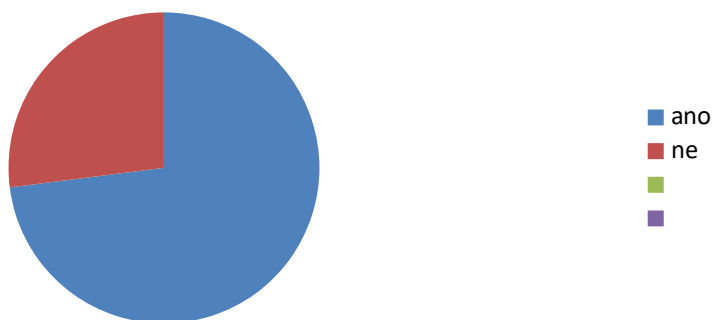
b) ne

Tabulka č. 15: Prosba rodičů o radu

ano	13	73 %
ne	5	27 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 14

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

V případě agresivity dítěte si rodič přichází pro radu a s tím souhlasilo 73 % respondentů, avšak 27 % respondentů odpovědělo, že rodiče v podstatě tuto situaci vůbec neřeší a o radu nežádají

15. S jakými odborníky vaše MŠ spolupracuje?

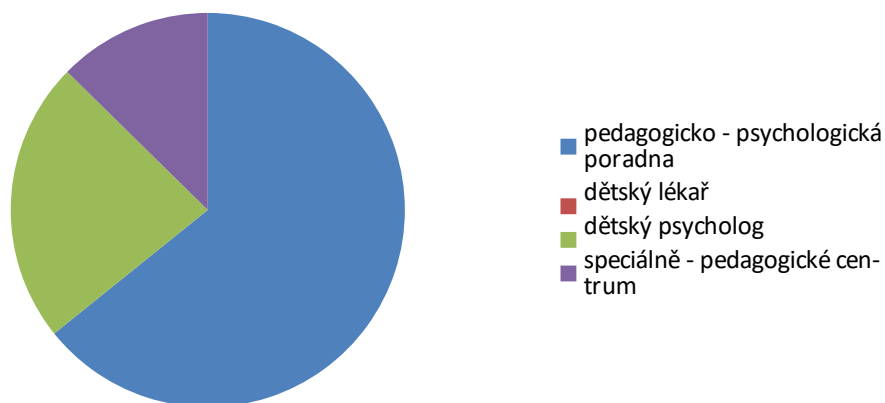
- a) pedagogicko - psychologická poradna
- b) dětský lékař
- c) psycholog
- d) speciálně - pedagogické centrum

Tabulka č. 16: Spolupracující odborníci v MŠ

pedagogicko - psychologická poradna	11	61 %
dětský lékař	0	0 %
dětský psycholog	5	22 %
speciálně - pedagogické centrum	2	12 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 15

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

V 61 % MŠ spolupracuje s pedagogicko - psychologickou poradnou, ve 22 % je to psycholog, který s MŠ úzce spolupracuje, ve 12 % je to speciálně - pedagogické centrum. S dětským lékařem MŠ nespolečně spolupracuje.

16. Jak se agresivita projevuje?

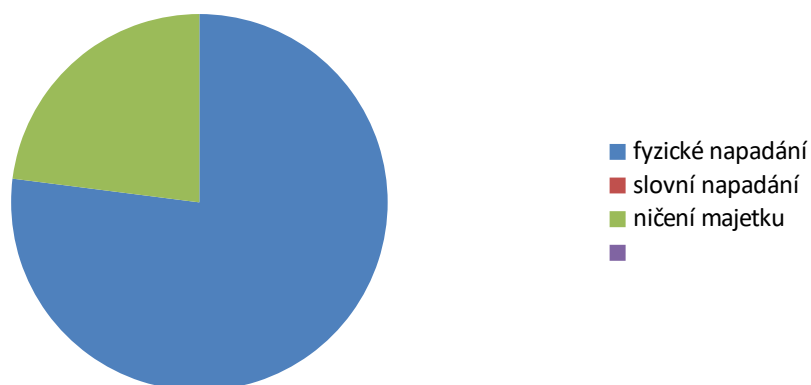
- a) fyzické napadání
- b) slovní napadání
- c) ničení majetku

Tabulka č. 17: Projev agresivity

fyzické napadání	14	77 %
slovní napadání	0	0 %
ničení majetku	4	23 %

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf č. 16

Zdroj: Autorka práce, 2020 (vlastní šetření)

Na projev fyzického napadání odpovědělo 77 %, že si dítě vybíjí svůj vztek na ničení školního majetku, odpovědělo 23 %. U dětí, které používají slovní nadávky, neodpověděl nikdo z respondentů.

7 Pozorování

Pro metodu pozorování si autorka zvolila mateřskou školu na Praze 9. Pozorování bylo zaměřeno na děti a pedagogy. Sledovalo se, jak děti spolupracují, jak se chovají nebo reagují na určité situace a nedílnou součástí bylo pozorování pedagoga, jak dané situace řeší.

Pozorování autorka prováděla při běžném provozu MŠ. Vzhledem k tomu, že autorka již v MŠ pracuje, mohla děti pozorovat během dne, aniž by si toho děti všimly, poněvadž už ji znají a nemají k ní žádný stud. Pozorování probíhalo v čase od 7:00 do 17:00 po dobu 3 týdnů.

Hlavním důvodem pozorování dětí, bylo zjistit, jak se děti chovají ve volné hře, při řízené činnosti, jak spolupracují s pedagogy, jestli jim dělá problém poslechnout pokynům pedagoga a jak spolupracují rodiče v případě, že se u jejich dítěte agresivita projeví.

Během dne si autorka dělala poznámky, jak se děti chovají a jak za daných situací přistupují k určité problematice, jakým způsobem ji děti řeší. Aby se děti neustále nevyptávaly, co si autorka neustále zapisuje, protože děti jsou velmi chytré a zvědavé, odpověď byla, že si jen musí něco zapsat, než to zapomene. Děti se pak dále moc na důvody nevyptávají, a pokud se stane, že se zeptá, odvětime odpovědí, že to není nic důležitého, aby si mohly jít v klidu dál hrát. Při ranní volné hře bylo zaznamenáno, že pokud se dětem dostatečně nevěnujeme, nedáme činnost, ale pouze prostor, některé děti toho často zneužijí a začnou si dělat, co chtějí, např. honit po třídě, křičet po sobě, házet po sobě věcmi, prát se, ničit hračky. V tomto případě je velmi důležitá důslednost a vysvětlit jim, že takto se nechováme a neničíme věci, které jim nepatří. Pokud se některá ze situací opakuje, zadáme úkol. Některé děti pokárání berou úšklebkem nebo ignorací vůči dospělé osobě. Dospělou osobu většinou nepovažují za autoritu.

U řízené činnosti děti většinou vydrží, ale problém nastává v případě, že už činnost mají hotovou dřív a nudí se. Proto si mohou hrát pouze u stolečku, aby na ně pedagog viděl. U stolní hry se ale mnohdy, hlavně kluci chovají vulgárně. Nadávají si nebo nechtějí svého kamaráda vpustit do hry a odstrkují ho. Tím vzniká šarvátka ve formě nadávek a pošťuchování.

Při stavbě se děti perou o kostičku, tím dojde k ubližování, protože se nedokážou o danou věc podělit nebo se dohodnout. U dítěte tím propukne ztek, kdy je schopné druhému dítěti ublížit tak, že jej silně bouchne buď pěstí nebo tvrdým předmětem. Bohužel se tyto situace vyskytují nejen u chlapců, ale i u dívek.

Dívky si v předškolním věku vytvářejí skupinky, ve kterých si hrají. Pokud se stane, že někoho nechtějí přijmout mezi sebe, jsou tyto vůdčí dívky zlé a mohou až fyzicky druhého napadnout.

Když se jdou děti převlékat do šatny, odbíhají často od svého místa k jinému dítěti, které slovně napadají třeba jen proto, že se jim nelíbí jejich oblečení, protože oni mají lepší. V případě nadávek ani děti většinou nevědí, co slovo znamená. Většinou to pochyťí od svých rodičů nebo starších sourozenců.

Děti si na zahradě volně staví z velkých kostek stavby, přijdou jiné děti, které jim jejich stavbu začnou bez důvodu kazit, ničit, bourat a tak jim berou jejich radost z toho, že něco dokázali. Bez důvodu čmárají druhému dítěti do obrázku, které si dítě namalovalo.

Úmyslně tak opět kazí radost dítěti, kterému se povedlo něco nakreslit a tak v dítěti vyvolá zklamání, pláč nebo vztek a chce se za to pomstít. Za agresivní projev se dá brát i rozšlapání bábovičky či jiné stavby z písku.

Dítě, které je za něco pokáráno, začne křičet a k tomu se spojí pláč. Je to bráno už jako agresivní chování. V tomto případě je dobré dítě uklidnit a poté si s dítětem promluvit. Z těchto událostí tedy vyplívá otázka, jak se k daným situacím staví pedagog a jak tyto situace řeší.

Když se děti dostanou do nějakého sporu, až agresivního, pedagog sleduje, co se v danou chvíli stane. Nechává zatím všemu volný průběh a jen sleduje, co se bude dít. Děti si buď situaci vyjasní a usmíří se nebo musí zasáhnout pedagog, který je brán jako rozhodčí a musí rozhodnout, jak situaci vyřešit.

Pedagog dále situaci řeší jen přísným pohledem nebo kroucením hlavy. Děti na to většinou reagují a přestanou určitou nevhodnou činnost dále dělat. V horším případě musí pohrozit. Děti si dále hrají, ale vědí, že se musí ovládat.

Další situace se může řešit napomenutím a klidným vysvětlením, proč druhému nesmíme brát hračku nebo proč zrovna nemůže jít na skluzavku či houpačku. Pokud vysvětlení nezabere, je pedagog nucen dítěti případně zakázat nějakou oblíbenou hračku.

Rázné napomenutí u dítěte má signalizovat, že provedlo již něco opravdu zlého. Dítě si tak uvědomí, že udělalo něco, co udělat opravdu nemělo.

Jestliže dítě ani po domluvě a pokárání neposlouchá, je agresivní, vysmívá se nám, je nutné informovat o tom rodiče, aby si s dítětem promluvily nebo to společnými silami vyřešily. Rodiče jsou ale opět různí. Někteří své dítě ihned pokárají a vysvětlí, že se takhle nesmí chovat, jiní nad tím mávnou rukou a utvrzují se v tom, že je to stále ještě jen dítě, které jen zlobí. Opak je ale pravdou.

Pokud rodič nezasáhne včas, s dítětem se to bohužel potáhne až do jeho školních lavic, kde se chování dítěte může změnit až v šikanování slabšího. To už by bylo v těch horších případech.

8 SHRNU TÍ

Z průzkumu bylo zjištěno, že u 66 % se agresivita projevuje při volné hře, 22 % při pobytu venku a nejméně je tomu při jídle a při příchodu do MŠ, což je pouze 6 %.

Největší vliv má podle respondentů výchova rodičů a počítačové hry, které činí 39 %. Za další vliv jsou považováni kamarádi v 16 % a nejmenší vliv na agresivitu dítěte mají podle respondentů média a to v 6 %.

Dále bylo zjištěno, jak se učitelky mateřských škol dozvídají o agresivitě a zda mají dostatek informací. Zjišťovalo se, při jakých činnostech se agresivita u dětí nejčastěji vyskytuje, u jakého pohlaví je agresivita nejčastější, jak se agresivita projevuje a jak jí můžeme předcházet.

Tímto průzkumem se zjistilo, že se agresivita vyskytuje často a je problémem, který by se měl včas řešit všemi možnými prostředky. Nejčastěji pomáhá promluvit si o tom s dětmi v komunitním kruhu, pomáhá i relax, např. relaxační hudba, která děti uklidní během odpoledního odpočinku nebo hry na usměrnění agresivity.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce, bylo zaměřit se na problematiku dětské agresivity v předškolním věku. Agresivita je přirozená součást našeho života a hraje důležitou úlohu ve vývoji každého dítěte. Stejně tak je důležitá i láska k dítěti.

S agresivitou se bohužel v současné době setkáváme velmi často. Začíná již od útlého věku dítěte. Nejčastější příčinou je výchova rodičů. Děti v nich vidí svůj vzor, a pokud v tomto negativním prostředí vyrůstají již od malička, kde nepanuje láska, ale jen agresivní chování, dítě to pojme tak, že je tohle jednání správné.

Hlavním spouštěčem negativního chování mohou být slovní napadání, tíseň vztek, které mohou vyústit až k fyzickému napadení. Je velmi důležité s dětmi o těchto věcech hovořit a nebrat to jako samozřejmou věc. Existují různá alternativní řešení, jako jsou hry na umírnění agresivity, relaxační hudba, ale je také důležitá spolupráce s rodiči, kteří jsou klíčem toho, aby svým dětem vysvětlily, co je správné a co už není v pořádku.

Když se stane, že dítě zklame, nekáráme jej pokaždé za to. Snažíme se jej ujistit, že se ze svých chyb učíme a že si příště dají pozor na to, jak se mají správně chovat. Vzhledem k tomu, že děti předškolního věku jsou ještě malé, snažíme se je vést správným směrem a dát jim najevo, že ať provedou cokoli, budou z toho ponaučení.

Agresivita se v současné době čím dál více zvyšuje, než tomu bylo v předchozích letech. Přichází tedy otazník na zamyšlení spíše pro rodiče, proč tomu tak je. V současné době už i předškolní děti mají nesmírnou volnost, mohou se ve většinou dívat na filmy, které nejsou určeny pro děti předškolního věku, hrají hry na PC nebo v mobilech.

Řekla bych, že tohle není správná volba, ani cesta ke správné výchově dítěte. Čím víc se dá dítěti volnosti, tím více toho zneužívá a je agresivnější, v případě, že se mu zakáže hra nebo film, které pro dítě není určeno.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů literatury

- ANTIER, Edwige. *Agresivita dětí*. Vyd. 2. Přeložil Kristyna KRÍŽOVÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-881-4.
- ERKERT, Andrea. *Hry pro usměrňování agresivity: 100 námětů pro činnosti s dětmi ve věku od 3 do 8 let*. Vyd. 2. Přeložil Dana LISÁ, přeložil Anna VESELÁ, ilustroval Cornelia MENICHELLI. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-885-2.
- MACHOVÁ, Jitka. *Biomedicínská terminologie pro speciální pedagogii: výkladový slovník*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2014. ISBN 9788074520488.
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024723105.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada, 1997. ISBN 8071695874.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073676476.
- SILLAMY, Norbert. *Psychologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 8024402491.
- SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. V Praze: Triton, 2007. Psyché (Triton). ISBN 9788072549269.
- SVOBODA, Jan. *Agrese a agresivita v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026206033.
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026208877.
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Jak usměrňovat agresivitu*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. ISBN 9788086991009.
- VACÍNOVÁ, Marie, Dobromila TRPIŠOVSKÁ a Marie FARKOVÁ. *Psychologie*. Vyd. 2., rozš. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 9788074520082.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 9788024621531.

Seznam použitých internetových zdrojů

Maminet - váš svět na jednom místě: Dědičnost. Maminet.cz [online] 2010 [cit. 2021-02-09].

Dostupné z: <https://www.maminet.cz/zdravi/dedicnost.html?fbclid=IwAR2ZD433QA81b2ZeMsUjNRraUfNJocBXMEXz4YUAavYCHVGeUNWS6rW08I>

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Šance dětem: Projevy agresivity u předškoláků: možné příčiny a možnosti řešení [online]. 2021 [cit.2021-02-09]. Dostupné z:

<https://www.sancedetem.cz/projevy-agresivity-u-predskolaku-mozne-priciny-moznosti-reseni?fbclid=IwAR2EOPCrbyvumr7aU32fxNX3Z2C0TSRWQiYc9HlyuKxIhGRcCq-zUeosmPU>

ŽÁDNÍKOVÁ, Kateřina. DĚTSKÁ AGRESIVITA V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ [online].

Brno, 2009 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rrkk0/Bakalarska_prace-_Detska_agresivita_v_predskolnim_obdobi.pdf?fbclid=IwAR08Jk2Os3amTOhp-lWsX-X9BqXpZOX314IoWzZrAB6ceyivH1oKhTSdeBQ. Bakalářská práce. MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ. Vedoucí práce Jan Štáva.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1	Počet pedagogů a jejich odpovědí
Tabulka č. 2	Věková skupina dětí
Tabulka č. 3	Informace o agresivitě
Tabulka č. 4	Dostupnost informací o agresivitě
Tabulka č. 5	Výskyt agresivity u dětí a informovanost rodičů
Tabulka č. 6	Činnosti, které agresivitu nejčastěji u dětí vyvolávají
Tabulka č. 7	Největší vliv agresivity u pohlaví
Tabulka č. 8	Nejčastější výskyt agresivity
Tabulka č. 9	Způsob řešení agresivity
Tabulka č. 10	Co dítě ovlivňuje a vede k agresivitě
Tabulka č. 11	Jak se dítě projevuje při řešení agresivity
Tabulka č. 12	Možnosti předcházení u agresivity dětí
Tabulka č. 13	Vzrůst agresivity v MŠ
Tabulka č. 14	Obtížnost řešení u agresivního chování
Tabulka č. 15	Prosba rodičů o radu
Tabulka č. 16	Spolupracující odborníci v MŠ
Tabulka č. 17	Projev agresivity

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	Věková skupina dětí
Graf č. 2	Informace o agresivitě
Graf č. 3	Dostupnost informací o agresivitě
Graf č. 4	Výskyt agresivity u dětí a informovanost rodičů
Graf č. 5	Činnosti, které agresivitu nejčastěji u dětí vyvolávají
Graf č. 6	Největší vliv agresivity u pohlaví
Graf č. 7	Nejčastější výskyt agresivity
Graf č. 8	Způsob řešení agresivity
Graf č. 9	Co dítě ovlivňuje a vede k agresivitě
Graf č. 10	Jak se dítě projevuje při řešení agresivity
Graf č. 11	Možnosti předcházení u agresivity dětí
Graf č. 12	Vzrůst agresivity v MŠ
Graf č. 13	Obtížnost řešení u agresivního chování
Graf č. 14	Prosba rodičů o radu
Graf č. 15	Spolupracující odborníci v MŠ
Graf č. 16	Projev agresivity

7. Kdy se agresivita podle Vás vyskytuje nejčastěji?

- a) denně
- b) po víkendu
- c) po delší nepřítomnosti dítěte v MŠ
- d) po nemoci dítěte

8. Jakým způsobem řešíte agresivitu?

- a) domluvou
- b) fyzickým trestem
- c) izolací od ostatních dětí
- d) zakázáním oblíbené činnosti nebo hračky

9. Co podle Vás agresivitu dítěte nejvíce ovlivňuje?

- a) výchova rodičů
- b) kamarádi
- c) počítačové hry
- d) média

10. Jaké bývají projevy dítěte při řešení agresivity?

- a) vysmívá se
- b) slibuje, že se polepší
- c) pláče
- d) trucuje

11. Jak se dá agresivitě předcházet?

- a) spoluprací s rodiči
- b) zařazením her na agresivitu
- c) relaxací
- d) povídáním si s dětmi v komunitním kruhu

12. Vyrůstá agresivita v MŠ?

- a) ano
- b) ne

13. Je obtížné řešit agresivní chování?

- ano
- ne

14. Přišel někdy rodič s prosbou o radu při řešení agresivního chování?

- ano
- ne

15. S jakými odborníky vaše MŠ spolupracuje?

- a) pedagogicko - psychologická poradna
- b) dětský lékař
- c) psycholog
- d) speciálně - pedagogické centrum

16. Jak se agresivita projevuje?

- a) fyzické napadání
- b) slovní napadání
- c) ničení majetku MŠ
- d) ničení osobních věcí

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Andrea Ulrichová

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Agresivita dětí předškolního věku na vybraných MŠ v Praze

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh: 45

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů českých použitých zdrojů: 13

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Marie Vacínová, CSc